

EVOLUȚIA POLITICĂ, IDEOLOGICĂ ȘI ORGANIZATORICĂ UNITARĂ A PROLETARIATULUI DIN ȚARA NOASTRĂ ÎN PROMOVAREA ȚELURILOR MAJORE ALE POPORULUI ROMÂN (PÎNĂ LA 1921)

de dr. GEORGETA TUDORAN

Direcțiile luptei proletariatului, încă de la apariția sa pe arena istoriei, corespundeau pe deplin intereselor poporului, cerințelor obiective ale dezvoltării societății românești. Ceea ce se remarcă din studierea documentelor este participarea largă, permanentă a maselor muncitoare de la orașe și sate în vederea realizării acestor țeluri superioare de luptă atât pe plan politic, cât și pe plan național.

Încă din anii 1821, 1848, marile revoluții care s-au desfășurat au cunoscut angajarea activă a poporului pe pozițiile avansate ale luptei pentru progres. Nu putem să nu ținem seama de aprecierea cu caracter de principiu pe care o făcea tovarășul Nicolae Ceaușescu la aniversarea, în capitală, a 125 de ani de la revoluția pașoptistă. Referindu-se la adunarea de la Filaret, la care au luat parte peste 30 000 de bucureșteni, precum și un mare număr de țărani veniți din împrejurimile orașului, sublinia că toți „au jurat solemn să apere programul revoluționar pe care l-au recunoscut drept Constituția țării”. Iar la adunarea populară de la Blaj, la care au participat peste 40 000 de oameni, menționa secretarul general al partidului, „alături de țărani, muncitorii, meseriașii români...”, mulțimea s-a pronunțat pentru realizarea revendicărilor revoluției, dar și pentru afirmarea dorinței și voinței de unitate națională, de făurire a statului național unitar. Aceste idealuri au continuat să stea în centrul luptei de clasă care a crescut odată cu dezvoltarea claselor sociale. „Nu poate fi fericire fără libertate — scria marele om politic Nicolae Bălcescu —, nu poate fi libertate fără putere și noi, românii, nu vom putea fi puternici pînă cînd nu ne vom uni cu toții într-unui și același corp politic. Să ne concentrăm toată puterea, toate voințele într-un singur popor, într-o singură voință”.

Și nu putem să nu subliniem evoluția gândirii socialiste din țara noastră, începînd chiar cu ideile socialismului utopic ale lui Charles Fourier, care și-au găsit ecou în încercarea organizării falansterului de la Scăieni, de către Teodor Diamant, ținînd seama de împrejurările și condițiile economice specifice țării noastre.

Și, în anul 1849, C. A. Rosetti îi scria lui Ion Ghica : „Nu ai tu ca și mine asigurarea că în curînd — miîne poate, peste un an, peste doi, peste trei — socialismul o să triumfe ?” Este o mărturie elocventă a pătrunderii ideilor socialiste, încă din acei ani, în gîndirea poporului român. În perioada constituirii Internaționalei I, răspîndirea „Manifestului Partidului Comunist”, a ideilor socialismului științific în general, a dus la creșterea mișcării socialiste. La Timișoara a luat ființă, în anul 1868, o secție a acestei organizații muncitorești internaționale, iar la Arad, Sibiu, Brașov, Reșița, Anina, Orăștie s-au constituit de asemenea organizații proletare cu caracter politic, unde Carol Farcaș, muncitorul metalurgist din Reșița, a „cîștigat membri pentru Internațională, prevăzîndu-i cu carnete de membru”, după cum semnalau documentele vremii. Evoluția evenimentelor a determinat închegarea „organizației socialiste a proletariatului român, una dintre cele mai vechi din lume” — după cum aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, „călăuzită pe principiile socialismului științific”. Ceea ce se remarcă încă din această perioadă este modul de aplicare a principiilor socialismului științific la condițiile specifice ale țării noastre, la îmbinarea luptei de clasă cu idealul luptei pentru unitate națională. Eveni-

mentele istorice cele mai importante au consemnat aplicarea în viață a acestor principii în momentul înfăptuirii Unirii Moldovei și Țării Românești, din 1859, al războiului pentru cucerirea independenței absolute a țării din anii 1877—1878.

Proclamarea independenței deplină de stat a României la 9 mai 1877 a fost consfințită prin eforturile și jertfele, pe cîmpul de luptă, ale întregului popor, exprimînd în chip convingător voința de unitate și independență națională a tuturor locuitorilor acestei țări. Numeroși membri ai cercurilor socialiste, tineri studenți și lucrători s-au angajat voluntari în armată pentru înfăptuirea acestui ideal. „Țara noastră este în rezel cu unul din mulții săi inamici, cu Turcia, aceasta este ideea care stă neclintită în capetele tuturor — scria în acel an fruntașul socialist Nicolae Codreanu. — M-am gîndit și eu neapărat despre ceea ce trebuie să fac în împrejurările de față ale țării noastre, prin ce chip să mă arăt că sînt un vrednic fiu al națiunii române și m-am hotărît... să mă duc acolo unde arma inamicului României zdrobește vieți tinere și forțe ale conaționalilor mei, unde se varsă pentru o cauză sfîntă singele românesc...”.

În condițiile evoluției țării noastre pe drumul dezvoltării capitalismului, proletariatul s-a afirmat tot mai hotărît pe arena vieții social-politice, odată cu crearea organizațiilor sale profesionale și politice, marcînd mersul spre dobîndirea rolului de forță conducătoare a societății. Dovadă a maturizării mișcării noastre muncitorești o constituie organizarea, încă în 1872, a „Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România”, organizație care exprima țelul pe care și-l punea: unirea muncitorilor din întreaga țară. Chiar dacă în anii de grea încercare ai războiului din anii 1877—1878 socialiștii din țara noastră au făcut front comun cu reprezentanții tuturor claselor sociale, ei nu au trecut nici o clipă peste idealul luptei pentru dezrobirea proletariatului de sub dominația claselor exploatare.

Documentele vremii, corespondența intensă dintre fruntașii socialiști dezvăluie larga amplasare pe care o înregistra procesul organizării politice a proletariatului ca rezultat al activității socialiste, în realizarea idealului privind „formarea în România unui partid socialist”. Spre sfîrșitul anului 1878 se lucra chiar la elaborarea programului și statutului „Societății social-democratice românești”.

Conștienți de importanța atragerii proletariatului în acțiunea de organizare politică, socialiștii români urmăreau în primul rînd consolidarea organizației lor, fundamentarea sa teoretică pe baza principiilor marxiste incluse într-un program unic.

Începînd de la această dată ei socoteau organizația lor politică ca fiind constituită. Așa se explică de ce în documentele vremii și în presa socialistă se întîlnește denumirea de *partida muncitorilor*, întreaga activitate desfășurîndu-se în numele acestei partide. Chiar Gherea, în programul său „Ce vor socialiștii români?”, se referă la această organizație, la „scurta vreme de cînd muncetez tînărul nostru partid pentru răspîndirea ideilor socialiste în țară”. Menționînd marile sarcini ce reveneau partidului, Ion Nădejde arăta în anul 1865: „Partida socialistă română, mică și tînră, are de îndeplinit o muncă uriașă, trebuie să lumineze și să organizeze muncitorii de la sate și de la orașe”. De asemenea, în cadrul relațiilor cu mișcarea muncitorească internațională, socialiștii români se prezentau ca delegați ai *partidei muncitorilor*.

Pe această linie se înscrie raportul prezentat la congresul internațional al socialiștilor de la Bruxelles din 16—23 august 1891 în care se arăta că „Partidul socialist român, *partidul muncitorilor*”, are trei cluburi principale: la București, la Iași și la Galați, precum și numeroși aderenți în organizațiile muncitorești din Roman, Brăila, Ploiești, Focșani și altele. Modul logic în care înțelegeau ei lupta socialistă din țara noastră se desprinde din includerea în acest raport și a poziției lor de respectare a condițiilor specifice ale țării. După părerea lor era „...tot așa de necontestat... că din punctul de vedere al tacticii, socialismul român trebuie să aibă armele sale proprii, condițiile economice și cîmpul economic pe care va trebui să lucreze, fiindu-i proprii”. Aceste convingeri le aveau socialiștii din toate țările care urmăreau să folosească mijloacele de luptă pentru stabilirea unei societăți solidare și armonice înțrebînd „condițiile specifice ale țării sale”.

Luptele muncitorilor care au avut loc în această perioadă, procesul intens de organizare profesională care s-a desfășurat în anii dinaintea creării partidului, în 1893, ilustrau grăitor creșterea potențialului revoluționar al clasei muncitoare.

La congresul din 1893, primul congres al P.S.D.M.R., se înfăptuia idealul „clubului muncitorilor” din București, care își propunea să realizeze „frăția și solidaritatea în general între muncitorii din țară...”, precum și să lupte pentru îmbunătă-

țirea stării materiale, morale și politice a muncitorilor...". Activitatea partidului de-a lungul anilor a înscris semnificația unității organizatorice, politice și sociale a clasei muncitoare. Intensificarea procesului de radicalizare a clasei muncitoare și dezvoltarea mișcării revoluționare de masă solidarizau proletariatul din întreaga țară. Chiar atunci când unii intelectuali de origine burgheză, depășiți de etapa de dezvoltare a mișcării muncitorești, au părăsit mișcarea socialistă în anul 1899, acest moment a creat însă premisele unei activități proletare mai largi, determinând radicalizarea mișcării muncitorești din țara noastră, dezvoltarea permanentă a procesului de organizare politică și profesională, unitară în permanență.

Perioada de început a noului veac a cunoscut o pronunțată creștere a proletariatului organizat atât pe plan politic, cât și sindical. Fruntașii de seamă din rândurile muncitorilor și intelectualilor cu vederi înaintate au desfășurat o activitate energetică, fructuoasă, dar unitară, în favoarea partidului politic al muncitorilor.

Solidaritatea proletariatului din întreaga țară în lupta sa politică și socială era pregnantă, ea se manifesta oficial în întrunirile muncitorești, la conferințele și congresele socialiste de-a lungul anilor.

Dacă încă din anul 1883 gazeta intitulată sugestiv „Dacia viitoare” exprima punctul de vedere socialist față de problema unității naționale, așteptind „fericita zi când mină în mină vom putea striga liberi și împreună: «trăiască România!»”, ei nu uitau însă să sublinieze caracterul de clasă al idealului național al luptei lor. „Trebuie să scriem pe steagurile care vor trece munții: *libertate și frăție*...” menționa gazeta „Emanciparea”. În anul 1906, în timpul conferinței sindicale de la București, la care participau delegați din toate provinciile românești, se sublinia constanța acestei lupte, faptul că proletariatul din patria liberă „a întins frățeste mina reprezentanților proletariatului român din Bucovina și Transilvania” care se aflau sub dominație străină.

Activitatea organizațiilor socialiste ale proletariatului demonstra locul important pe care îl ocupa această clasă socială, rolul ce-i revenea în dezvoltarea economică și socială a țării. Evoluția pregnantă a organizării politice și profesionale reflecta de fapt procesul ce se înregistra în acea perioadă în privința creșterii numerice a proletariatului. În cei 15 ani (1900—1915) ei au înregistrat o sporire în proporție de 50%, ceea ce explica dezvoltarea mișcării organizate nu numai în centrele mari industriale, ci și în cele mai îndepărtate localități din țară. Sarcina istorică a acestei clase sociale era prezentată clar de fruntașii săi, care arătau că: „social-democrația și sindicatele socialiste” sînt „avangarda și reprezentanța intereselor imediate și permanente ale muncitorimii... Cine ar putea să apere interesele proletariatului, ale poporului muncitor decît numai el însuși, grupat fiind într-o puternică organizație de clasă”. Această organizație puternică, Partidul Social Democrat — menționau documentele partidului — era un partid „național și democrat în înțelesul cel mai adine al cuvîntului”.

Pe un plan ascendent de unitate organizatorică și ideologică a activat partidul clasei muncitoare de-a lungul anilor, care își propunea, printre alte probleme, „să întrunească, printr-o acțiune comună, toată muncitorimea din România... îndrumînd-o spre desăvîrșita ei dezrobire economică, politică și culturală” (1910).

P.S.D. — se arăta în programul său —, „vlăstar al vechii rădăcini socialiste”, își desfășura activitatea cu hotărîre, considerîndu-se „o adîncă necesitate izvorîtă din frămîntările și luptele proletariatului industrial din România”. Partidul lupta pentru continuă dezvoltare a industriei, această „necesitate politică, economică și socială”, urmîrind realizarea scopului său major, „completa prefacere a societății..., desființarea exploatării muncii sub orice formă și înlocuirea ei prin socializarea mijloacelor de producție”.

Pentru obținerea unei legislații muncitorești în vederea asigurării condițiilor de muncă și de viață omenești pentru proletariat, partidul socialist a organizat permanente și energice acțiuni. Așa au fost puternicele campanii care s-au organizat în anii 1895—1897 pentru repausul duminical, acțiunile ce s-au desfășurat în anii 1905—1906 pentru reglementarea muncii femeilor și copiilor sau în anii 1910—1912 pentru asigurările sociale.

Întreaga muncitorime desfășura o luptă energetică, sub conducerea propriului său partid, în vederea dezvoltării țării în general, a industriei, pentru un regim politic progresist. C. Dobrogeanu-Gherea menționa astfel într-un studiu al său din anul 1908, că dezvoltarea economică „este... posibilă și nu numai posibilă, dar și necesară și nu numai necesară, dar e chiar o condiție de existență în viitor a țării, o condiție de a fi sau a nu fi”. Revista „Viitorul social” publica

cu consecvență articole cu o analiză socialistă profundă, închinată problemelor majore ale dezvoltării economice a statului român, ale progresului general al vieții interne a țării. „Cînd cerem deci îmbunătățiri și reforme, lumină și bunăstare — arăta Mihai Gh. Bujor —, noi luptăm nu numai pentru realizarea intereselor unei clase, ci luptăm pentru țara întreagă, pentru întărirea națională“.

Manifestindu-se ca o parte integrantă a mișcării socialiste internaționale, P.S.D. era o prezență activă în lupta politică desfășurată pe plan internațional, pentru dezbateră și clarificarea unor probleme ideologice care urmăreau organizarea și desfășurarea luptei unite a proletariatului din toate țările. Printre acestea, socialiștii români au adoptat o atitudine înaintată, aflîndu-se printre fruntașii mișcării muncitorești internaționale față de primul război mondial. Demascînd caracterul imperialist al războiului, socialiștii români chemau masele la luptă împotriva lui atît în cadrul congreselor sale, în nenumăratele adunări populare organizate, cît și în paginile ziarelor și revistelor socialiste. „Imperialismul capitalist european amenință să prăvălească asupra Europei cea mai mare catastrofă ce s-a văzut vreodată pe pămînt“ — se arăta în manifestul intitulat „Partidul social-democrat și războiul. Către toți soldații, către întreg poporul român“. „Partidul Social Democrat din România, reprezentant al clasei muncitoare, al proletariatului român, solidar cu toate partidele socialiste din lume, se ridică împotriva acestor uneltiri de războaie, se declară neseplat de ideea de pace, singura binefăcătoare atît a poporului român, cît și a omenirii întregi. Jos războiul!“ — se arăta în acest document. În acea perioadă a neutralității țării, partidul și-a imbinat lupta pentru revendicări economice și politice cu campania împotriva războiului declanșat de puterile imperialiste, demonstrînd o profundă și unitară maturitate revoluționară, o accentuată orientare spre internaționalismul proletar.

Numeroasele întruniri și demonstrații de stradă, grevele declarate de muncitori pe diferitele ramuri de producție, în cele mai îndepărtate centre industriale, demonștrau o acțiune comună, unitară, atît teoretică cît și practică. Foarte semnificativă este astfel activitatea desfășurată pe plan internațional în perioada premergătoare Conferinței internaționale a socialiștilor de la Zimmerwald. În urma unui important schimb de scrisori cu Biroul Socialist Internațional, C. Racovski a fost delegat din partea partidului să desfășoare o activitate practică în Italia și Elveția în vederea convocării conferinței socialiste internaționale. Tot el a reprezentat P.S.D.R. la această conferință, depunîndu-și semnătura pe manifestul adoptat la Zimmerwald. A fost incununată astfel lupta intransigentă a socialiștilor români, delegatul lor depunînd adevărată adeziunea acestora la curentul revoluționar din mișcarea socialistă internațională.

Activitatea s-a desfășurat permanent pe aceeași linie politică, socială, profesională. Solidaritatea proletariatului din întreaga țară în acțiunile sale revoluționare pentru organizarea rezistenței împotriva ocupanților germani, atitudinea partidului față de problemele majore, politice și naționale chiar dacă au determinat discuții, confruntări de opinii nu au însemnat nici pe departe scindarea partidului. El și-a continuat activitatea, mobilizînd masele largi muncitorești la luptă.

Energia imbinată cu maturitatea militanților socialiști a înscris astfel pagini de neuit în istoria mișcării muncitorești revoluționare, atît în perioada primului război mondial cît și după, în desfășurarea unor acțiuni revoluționare energice. Toate aceste evenimente au demonstrat în mod practic frontul unic al luptelor muncitorești, unitatea organizatorică, politică și socială a proletariatului din țara noastră, susținător activ al solidarității internaționale muncitorești. Este de fapt perioada activității pregnante care a determinat înălțarea profilului politic al partidului conform noilor condiții istorice în care se dezvoltă țara noastră după marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Întreaga luptă revoluționară a maselor se ridică pe o treptă superioară prin crearea Partidului Comunist Român în mai 1921. Partidul Comunist Român s-a creat de fapt direct și nemijlocit din mișcarea muncitorească a României, ca rezultat al maturizării maselor proletare, a organizațiilor acestora, rezultat al clarificării politice în interiorul forțelor de clasă, unite, din întreaga țară, al confruntărilor sociale și politice care s-au desfășurat timp de o jumătate de veac. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Niciodată în România n-a existat un alt partid politic, cu o istorie atît de bogată și glorioasă care să fi luptat cu abnegație și să fi realizat atît pentru fericirea poporului român, pentru măreția națiunii noastre. Partidul nostru s-a născut și a crescut odată cu proletariatul; destinul său este strîns legat de cel al clasei muncitoare, al întregului popor român“.

**L'ÉVOLUTION POLITIQUE, IDÉOLOGIQUE
ET ORGANISATIONNELLE UNITAIRE DU PROLÉTARIAT
DE NOTRE PAYS DANS LA PROMOTION
DES BUTS MAJEURS DU PEUPLE ROUMAIN
(JUSQU'EN 1921)**

R é s u m é

La communication souligne cet aspect de développement du mode d'organisation et de poursuite de la lutte socialiste du prolétariat de Roumanie depuis son apparition dans l'arène de l'histoire.

A partir du moment où s'organisait en 1872 „L'Association générale de tous les travailleurs de Roumanie“, jusqu'au programme plus vaste du parti socialiste au siècle dernier intitulé notamment: „Ce qui veulent les socialistes romains“ par C. Dobrogeanu-Gherea, jusqu'au premier Congrès du P.S.D.M.R. (Parti Socialiste Démocrate des Ouvriers Roumains) de 1893 et à son évolution des premières décennies du XX siècle et jusqu'à la fondation en 1921 du Parti Communiste Roumain, se détachent les mêmes traits caractéristiques d'unité idéologique et organisationnelle de la lutte politique poursuivie par le parti du prolétariat, qui s'était fixé pour but final l'édification de la société socialiste et le progrès général du pays.